

Column

De wereld is rond en niet plat

De bal waarmee Maradona de handgoal maakte op het WK van 1986

De 36 jaar oude bal waarmee Maradona in 1986 de beruchte handgoal maakte en Argentinië een 1-0 voorsprong bezorgde op Engeland wordt geveild. Het verhaal: Maradona sprong alsof hij de bal wilde koppen, maar stompte hem met zijn hand langs de doelman. De Engelse spelers protesteerden bij scheidsrechter Bin Nasser, maar het doelpunt bleef staan. Maradona zei na afloop dat het doelpunt 'een beetje met het hoofd van Maradona en een beetje met de hand van God' was gemaakt. 'Deze bal maakt deel uit van de internationale voetbalgeschiedenis,' stelt de inmiddels 78-jarige Nasser in een verklaring van het veilinghuis. 'Het voelt als het juiste moment om hem met de wereld te delen.' De bal, de goal en de voetballer zijn legendes geworden. De scheids zal binnenkort miljonair zijn ten gevolge van deze deal, en toont hoe dicht de hand van God bij het kapitaal ligt. Verwachte opbrengst: rond de 3 miljoen dollar. Voetnoot: het shirt dat Maradona in dezelfde wedstrijd droeg is afgelopen mei al verkocht, voor 9,3 miljoen dollar. Volgens Maradona's weduwe is dit echter niet het echte shirt: dat ligt gewoon bij haar in de kast.

The Currency

Ongeveer een jaar geleden verkocht Damien Hirst circa 10.000 van zijn speciaal voor deze gelegenheid gemaakte, unieke, maar op elkaar lijkende spikkelschilderijen op A4-formaat als NFT's. Dat deed hij via een loterij. Wie een NFT kocht, oorspronkelijk voor 2.000 dollar, had de optie om de digitale 'tegoedbon' te houden, of deze te ruilen voor het fysieke kunstwerk. Toepasselijke titel van het conceptuele werk: *The Currency*. Volgens Artnet is het een experimenteel project, waarin de deelnemers zich, nogal opgewonden, verenigd voelden als in een ware community. Bijkomend voordeel: zij zijn ook *currency holders* en dat scheidt een band. De kopers van één van deze toch wel erg kleine werkjes kregen een jaar bedenktijd om een keuze te maken tussen het NFT (waarna het fysieke schilderij voor hun ogen zou worden verbrand), of het ruilen voor het origineel

Liesbeth Bik

(waarbij de digitale versie zou worden uitgewist). 'Het hele project is een kunstwerk, en iedereen die *The Currency* koopt neemt deel aan dit werk, het gaat niet alleen om het bezit ervan,' zei Hirst in een verklaring. 'Het is verreweg het spannendste project waar ik ooit aan heb gewerkt.' Ongeveer de helft koos voor het fysieke kunstwerk. De andere helft prefereerde de NFT's.

Starlink

Starlink, het satellietcommunicatiesysteem van ruimtevaartbedrijf SpaceX van Elon Musk stelt zijn data en observatietechniek gratis ter beschikking aan Oekraïne. Het systeem is cruciaal voor de militaire communicatie van Oekraïne in de oorlog tegen Rusland, maar ook voor alle andere vormen van communicatie van Zelensky, de Oekraïense regering en de burgers. De sterke positie van Oekraïne in deze oorlog is mede te danken aan dit satellietstelsel. Hoe onmisbaar Starlink is geworden werd duidelijk toen Musk aangaf te willen stoppen met deze vorm van verstrekking. Het Pentagon zou volgens hem de financiering moeten overnemen. Musk blijft, nadat hier paniek over uitbrak, nu toch de rekening betalen, maar het geeft wel aan hoe afhankelijk partijen zijn van de grillen van privépersonen. Dobbelen met levens.

Deze recent in de media verschenen voorbeelden laten goed zien wat er gebeurt wanneer de focus van een (globale) samenleving verschuift: van geld als kapitaal naar data als kapitaal. Niet alleen grondstoffen zijn kapitaal. Ook mobiliteit, interactie en voorspelbaarheid van menselijk gedrag – informatie verzameld door technologie – is kapitaal. Wie op sociale media veel likes kan halen, gedrag goed in kaart kan brengen, claims kan leggen op de data die daarmee worden gecreëerd, en voorspellingen kan doen over en invloed kan hebben op toekomstige ontwikkelingen, heeft macht. En zet daarmee potentieel ook de samenleving onder druk.

Een e-mail van *Wired* rolt net in mijn mailbox: 'What a time to be alive! Meta's new VR headset is mining data off our faces!' Met vijf naar binnen

gerichte camera's kan het nieuwste model het gezicht inclusief alle oogbewegingen en gezichtsuitdrukkingen van de drager volgen. Uit deze data kan een avatar worden gebouwd met *real time* gelaatsexpressies. Daarnaast heeft dit model ook externe camera's waarmee gedetailleerde, intieme dataverzamelingen van willekeurige mensen in de publieke ruimte aangelegd kunnen worden. Daarmee kunnen in de nabije toekomst avatars worden gecreëerd die de bewegingen van een persoon in de echte wereld kopiëren. Alle vergaarde informatie wordt opgeslagen op de servers van Meta. Ze wordt gebruikt voor het bouwen van Mark Zuckerbergs wereld van virtual reality (VR): 'Onze non-verbale uitdrukkingen en gebaren zijn vaak nog belangrijker dan wat we zeggen, en de manier waarop we virtueel contact maken moet dat ook weerspiegelen.'

Verhalen die legendes creëren, informatie die de wereldgeschiedenis bepaalt, software voor emotiedetectie, abstractie van de werkelijkheid, in partjes geknipt, opgeslagen en digitaal verhandelbaar. Werkelijke en tastbare waarde leeft voort als digitale data. De surveillancemaatschappij heeft een niet altijd zichtbare maar absoluut directe invloed op ons dagelijks leven, van de onzichtbare hand van de werking van de vrije markt van Adam Smith, tot de hand van God van Maradona. Is het mogelijk greep te krijgen op onze eigen werkelijkheid? Welke data zou de VR-headset van Maradona bijeen hebben gebracht, en zouden we zijn illustere doelpunt nu als NFT hebben kunnen bezitten? Stof tot nadenken. Of leven we dan toch in een simulatie, zoals Musk heeft verkondigd? •

Liesbeth Bik
is beeldend kunstenaar en voorzitter van de Akademie van Kunsten.
Fotografie:
Jos van der Pol